

De ontwerppraktijk van kantoren kende tot voor kort twee autonome richtingen. De ene richting werd gedomineerd door de relatie tussen ontwikkelaars en architecten. De andere bestond uit huurders van panden en hun relatie met interieurarchitecten. Terwijl de eerste richting ervoor zorgde dat investeringsbelangen op lange termijn werden behartigd, zorgde de tweede ervoor dat op de korte termijn de belangen van de gebruikers werden gegarandeerd. Beide richtingen bestonden naast elkaar en vulden elkaar aan, ondanks de uiteenlopende belangen en houdbaarheid van de achterliggende ideeën. Van uitwisseling tussen beide zag men het nut niet in.

Gebouw en interieur losgekoppeld dankzij flexibele wandsystemen

Door Han de Kluijver bna bni bnsp

De kredietcrisis van het afgelopen jaar laat de bouwwereld bepaald niet ongemoeid. De grootste teruggang zal waarschijnlijk plaatsvinden in de woningbouw, maar ook aan de utiliteitsbouw zal deze moeilijke periode niet ongemerkt voorbijgaan. Een dikwijls goedkoper alternatief van nieuwbouw is dus aanpassingen realiseren aan bestaande gebouwen. Die kunnen vaak met minimale middelen worden gerealiseerd. Zo zullen steeds meer bestaande kantoren opnieuw worden ingedeeld. Dat kan heel goed met gebruik-

making van losse wanden of met eenvoudig te monteren (en naderhand te demonteren) segmenten.

Gebouwonafhankelijk interieur

Als een dergelijke oplossing succesvol blijkt te zijn – en de tekenen wijzen daarop – zullen er meer flexibele en makkelijk te demonteren wanden en segmenten moeten worden ontwikkeld. Hetzelfde geldt voor allerlei soorten meubels, die als architectonische scheidings-elementen in een ruimte kunnen dienen. De interieurarchitect kan werkplekconcepten gaan ontwikkelen die met

een paar eenvoudige ingrepen moeten kunnen worden aangepast. Flexibel interieur moet mogelijk worden veranderd in 'gebouwonafhankelijk interieur'. Een interieur dat meegroeit met een organisatie en dat verplaatsbaar is, zodanig dat het kan worden opgepakt en meegenomen.

- 1 verbouwing bestaand kantoor te Rozenburg met vaste wanden (HDK architecten bna bni bnsp, 2005)
- 2 toepassing systeemwanden nieuwbouw kantoor te Spijkenisse (HDK architecten bna bni bnsp, 2006)
- 3 gebouw onafhankelijk meubel, verbouwing Rabobank (HDK architecten bna bni bnsp 2006)

Op dit gebied gebeurt er al heel veel. Zowel architecten als interieurarchitecten gaan vaak vindingrijk om met het creëren van ruimtes en met werplekken binnen bestaande gebouwen. Een gehanteerd principe daarbij is het aanbrengen van gordijnen ter afscheiding van ruimtes. Gordijnen zorgen in eerste instantie voor privacy, hebben een moderne en unieke uitstraling, zijn sfeervol en hebben wellicht enige akoestische werking. Als er gebruik wordt gemaakt van losse objecten ter afscheiding, accentueren die de ruimtelijkheid vaak heel duidelijk.

Opblaasbare wanden

De meest flexibele manier om interieurs anders in te delen zijn ongetwijfeld opblaasbare wanden. Deze kunnen in principe overal worden geplaatst, indien er voldoende voorzieningen zijn voor stroomvoorziening en dataoverdracht. Opblaasbare wanden kunnen tot op zekere hoogte elke gewenste vorm krijgen, ze zijn zeer snel op te bouwen en even snel weer af te breken. Bovendien hebben ze met andere oplossingen vergelijkbare eigenschappen wat betreft sterkte en geluiddemping. En een heel belangrijk pluspunt: de productiekosten zijn bijzonder laag. Daar komt nog bij dat ze door hun duurzaamheid een uiterst milieubewust concept zijn, gestoken in een modern jasje.

Het belang van de fysieke werkplek is echter niet afgenomen, hoewel het werk veelal achter de computer plaatsvindt en theoretisch dus ook thuis kan worden gedaan. In de moderne ken-

niseconomie werken vaak disciplinair samengestelde teams aan complexe problemen. Communicatie op de werkvloer is daarbij noodzaak. Door de privacy van de werknemer voorop te stellen, is er niet voldoende ruimte voor dialoog en interactie, één van de primaire behoeftes in de kenniseconomie. De werkplek dient dus zo te worden ingericht dat ze de verlangde interactie mogelijk maakt en stimuleert. Dat staat op gespannen voet met de individualisering die het werken met computers met zich meebrengt. Samenwerking veronderstelt immers een gevarieerde werkomgeving die individuele belangen overstijgt en mensen samenbrengt binnen een maatschappelijke context.

Steeds compactere kantoren

De zoektocht naar een optimale, productieve werkplek wordt bemoeilijkt door de trend van steeds compactere kantoren, veroorzaakt door zowel de economische situatie als een groeiend milieubewustzijn. Dit levert diepere plattegronden op, waarin het cellenkantoor plaatsmaakt voor het open kantoorlandschap. De verdichting van het aantal mensen per vloeroppervlak, die hiervan het gevolg is, leidt tot hogere eisen in termen van comfort en installaties. In open gebieden met veel communicatie zijn geluid en akoestiek, maar ook het binnenklimaat en de verlichting doorslaggevende factoren.

Naast deze open gebieden wordt er nog steeds waarde gehecht aan ruimtes die privacy bieden, voor het voeren van vergaderingen, één op één

gesprekken of concentratiemomenten ten behoeve van de individuele werknemer. Hiervoor zijn veel hedendaagse interieurconcepten zeer geschikt. Flexibiliteit is op de werkvloer is dan ook een steeds belangrijker eis. In een open en transparante werkomgeving moeten de werknemers de keuze hebben uit een grote variatie aan werplekken. Het interieurontwerp speelt bij het creëren daarvan een grote rol.

Veel voordelen

Maakt het eigenlijk veel uit wat voor soort flexibele wanden wordt gekozen? Systeemwanden hebben veel voordelen ten opzichte van gangbare scheidingswanden als de houtskeletbouw en metalstudbouw, hoewel ze niet goedkoper zijn. De grootste voordelen zitten in de eenvoudige bevestiging, de kant en klare levering en boven alles het hergebruik en de enorme flexibiliteit. Systeemwanden zijn gemakkelijk te verplaatsen en opnieuw te gebruiken in andere projecten. Het is een milieubewust systeem. Hoewel een systeemwand de ontwerper in zekere zin beperkt in diens mogelijkheden tot vormgeving zijn er toch heel veel mogelijkheden in deze branche. Dankzij allerlei ontwikkelingen en innovaties is er steeds meer mogelijk, waardoor men minder beperkt is binnen het systeem. Een van deze innovaties is de mogelijkheid kasten in een glazen wand te plaatsen, waardoor deze lijken te zweven. Zo wordt er met glas een transparante, maar fysieke afscheiding van ruimtes gecreëerd van vloer tot plafond. Daarbij zorgen de kasten voor een meer private werkomgeving.

7

8

9

10

Toch kleven er ook enkele nadelen aan flexibele systeemwanden. Uiteindelijk zijn vaste wanden toch goedkoper dan systeemwanden. Wie niet van plan is de indeling te veranderen, kan beter daarmee werken. Tevens is het aanbod zoals gezegd betrekkelijk beperkt. Althans, het is nog steeds een standaardaanbod waaruit de klant kan kiezen, terwijl de vaste wand naar eigen inzicht kan worden gemaakt. In principe zijn daarbij vrijwel alle typen afwerkingen mogelijk en bovendien is het wegwerken van leidingen en elektra vele malen eenvoudiger.

Rationele systemen

Systeemwanden worden meestal verticaal bevestigd. Door uit te gaan van horizontaal bevestigde panelen kunnen flexibele wanden worden gecreëerd die zowel qua hoogte als breedte eenvoudig zijn aan te passen. Het systeem is zo hetzelfde als het rationele systeem waarin verschillende soorten panelen worden bevestigd zoals open (glas), gesloten en geluidsabsorberende panelen. Bekabeling kan in de panelen worden weggevoerd. De wanden kunnen tot aan het plafond worden gebouwd.

Zoals gezegd doen opblaasbare wanden net als gordijnen tegenwoordig dienst als afscheiding van kantoren. Allerlei oplossingen worden aangehaald voor het creatief, maar ook zo functioneel mogelijk scheiden van werkplekken. Vaak wordt er gezocht naar multifunctioneel gebruik, dat bijvoorbeeld mogelijk wordt door de ene ruimte bij de andere te betrekken, de ene keer

groter te maken en de andere keer kleiner. Ook een simpele kast kan heel goed als afscheiding dienen; als een wand normaal slechts als opbergruimte wordt gebruikt, dan heeft deze nu een extra functie.

Kast als wand

In sommige gevallen gaat men nog verder en ontwikkelt men dit 'kast als wand' principe door tot een zit- en werkmeubel, waarbij het een volledig verplaatsbaar element wordt. Als zou kunnen worden bewerkstelligd dat zo'n meubel volledig zelfvoorzienend zou zijn en in principe geen gebouw nodig heeft, is dit dan niet de toekomst? Het kan overal naar toe worden verplaatst, keer op keer. Een betere vorm van flexibiliteit en duurzaamheid bestaat er niet.

Dit meubel heeft echter nog geen juiste akoestische eigenschappen, maar wellicht dat dit in één object ontworpen kan worden? Want dat is toch het uiteindelijke doel: een gebouw dat helemaal kan worden losgezien van het interieur. De spotjes en de lampen worden net als de werkplekken mobiel. Rookmelders en andere brandveiligheidseisen uitgezonderd is het plafond kaal, evenals de vloer. Er ontstaat een nieuw in te richten routing bij nieuw geplaatste mobiele werkplekken.

Perfekte stimulator

In deze uiterste vorm van flexibiliteit hoeft er niet tot nauwelijks meer opnieuw te worden gebouwd, zelfs de scheidingswanden niet. De (in-

terieur)architect is op deze manier de perfecte stimulator van een duurzamer klimaat en dus aan een beter milieu. Een laatste ontwikkeling op interieurgebied zijn de met planten begroeide binnenwanden.

Dit idee werd vroeger al buiten als verticale tuin toegepast, bijvoorbeeld door Jean Nouvel. Nu is het ook heel goed toepasbaar in interieurs. Zo ontstaat er een wand met een rustgevende, sfeervolle en rijke architectonische uitstraling. Een ander groot voordeel van zo'n wand is de effectieve zuurstofbalans die ontstaat dankzij een ingebouwd klimaatsysteem. De planten zorgen voor een verbeterde thermische isolatie, luchtkwaliteit en akoestiek en de ruimtes krijgen er een unieke esthetische uitstraling en duurzaam karakter door.

- 4 toepassing gordijnen als scheidingswand, stadhuis te Kortrijk (noa-architecten)
- 5 flexibele opblaaskamer (inflate design)
- 6 innovatieve systeemwand van verwol te Maarsen groep Amstelveen
- 7 verbouwing stadhuis Rotterdam (systeemwanden Verwol)
- 8 werkmeubel cabinet chair van ontwerpers nu
- 9 toepassing groene wand, leadlease coir head quaters (green wall company)
- 10 glasobject experiment wand Han de Kluijver 2009